

vseh dežela

Proletarci

zdravljite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 12 (No. 12).

Chicago, December, 1906

Leto I. (Vol. 1.)

Od blizo in daleč.

— Ogrski veleposhestniki so zažugali, da bodo nasili 20,000 kitajskih kulijev, ako poljedelski delaveci zaставkajo.

To žuganje kaže jasno kot beli dan, koliko je bogatinom za narodnost, če se gre za njih žepe.

Kedar bogatini govore o narodnosti, tedaj narodnost pomeni, da se morajo proletarci pustiti od svojih rodnih bratov izžemati.

— Ubogi milijonar Pierpont Morgan toži in se jezi, da ga razni listi slikajo v takih barvah, kakor bi svoje milijone nakradel.

“Kaj takoega se o meni piše,” združuje Morgan, “ko sem vsaki cent vendar s trudapočnim delom zaslужil.”

No, Morgan nebo pred rehabilitiran, dokler ne bo zavladal socializem, njegov plen — milijarde pa preše v splošno last ljudstva.

— Na Filipinih, v ječi Bilibid je umrlo deset jetnikov za otrovanjem, ker se jim je cepila neka strupena snov zoper kolero. Cepil jih je dr. Strong z dovoljenjem filipinske komisije. Seve je zdaj vladala obljubila družinam otrovanih jetnikov podporo.

Naj vlada stori, kar hoče, mrtvih ne bo obudila v življenje. Vsekakor pa vlada ni imela pravice igrati se s življenjem jetnikov, tem, da jih je zdravniku izročila v poskušnjo. V take poskušnje naj služijo živali, ne pa ljudje.

— Iz Full River-ja, Mass., je došla vest, da 20 tvorničarji ugodili zahtevam tekstilnih delavcev, zvišali so jim plače za 10 odstotkov.

Tvorničarji so se zbali stavke, ker je svetovni trg uprav sedaj zelo ugoden za tekstilne izdelke, radi tega so tudi brez ugovora priznali delavske zahteve.

Ta zmaga tekstilnih delavcev pa zopet uči delavce drugih strok, da se takrat stavka, kadar je trg ugoden za izdelke.

— Znani nemški državni komisar Karel Peters, ki je za časa svojega uradovanja v nemških afriških kolonijah tako obešal uboge zamorce, kakor mesar salame, protestira sedaj v Londonu proti opravičeni kritiki sodr. Bebelu.

V svojem zagovoru pravi med drugim. Da se malo zmeni za to, kako sodijo o njemu v Nemčiji stare ženske in filistri. O njen bodo že naši potomci sodili.

Oti revše! Potomci bodo o njemu tako sodili, kakor o drugih zna menitihi roparjih sedanjega časa.

— Dr. A. S. Crapsey, rektor cerkve sv. Andreja v Rochesteru, N. Y., katerega so radi njegovih “krivoverskih nauk” suspendirali, je resigniral.

Crapsey je večkrat očitno povdarjal, da je pravljica o Jezusu, ki je brez človeškega očeta zagledal luč tega sveta, velika nezmisel.

“Ako o Jezusu pravim,” tako piše rektor, “da je šel v nebesa, tedaj ne mislim, da je šel s svojim naravnim telom iz mesa, kosti in krvi v nebesa in da sedaj tam 2000 let prebiva v svojem naravnem telesu iz mesa, krvi in kosti. Taka eksistanca bi ne bila nebeška, pač pa grozna.”

Rektor priporoča vsem duhovnikom protestantske episkopske cerkve, ki so prišli do istega prepričanja kakor om, da neustrašeno zagovarjajo svoje prepričanje.

Bravo.

— V Rusiji so hlapci carja izumili novo smrtno kazen.

Prognance v Sibirijo pošiljajo brez tople obleke, denarja in kruha, da tam počasi lakte umirajo.

To brutalno kazen je Stolipin izmisli, car-batjuška je pa potrdil.

Sodišče je bankrotno preiskavo proti Iroquois gledališki družbi ustavilo, v cigar gledališču je v Chicagu zgorelo nad 600 ljudi. Sedaj se ne bo moglo krivce izročiti zasluženi kazni, pa tudi odskodnine ne bo nihče dobil.

Ta odredba bi je zdravemu človeškemu razumu v obraz, ker grozno hudo delstvo ne bo kaznovano, zato pa postavlja tudi vse današnje pravosodje v čudno luč.

Pa začuditi se ni. Saj živimo v dobi kapitalizma, v dobi, v kateri je denar absoluten gospodar.

— Konda sedaj vpije Zavertrnik je s župnikom Sojarjem v zvezi. Zakaj? No, če bi rekel, da je anarchist, kakor je omenjena trojica storila pri chicski policiji, bi to pri masi ne vleklo. Pa Konda ima še priče, da je Zavertrnik s župnikom Sojarjem v zvezi.

Najbržje je Konda nabiral priče dne 21. nov. in jih tudi dobil, ko se je iz gostilne v gostilno krivil po Center ave. in se rotil, da bodo socialistom že uro navili.

G. Konda pa Vas zebe!!!

G. Konda v svojem listu priporoča naj se J. Zavertrnik izključi iz jednote, ker mu preveč na prste

gleda, da ne bo mogel več pri jednotnih naročbah dobivati “commission”. (“Commission” imenuje Konda osebno koristovstvo v jednoti. Opomba stavca.)

— Kdo je v nauki poštenejši župnik ali Konda? Župnik po verskem nauku obljubuje po smrti nebesa. Je vsaj nekaj. Tolažba za prestane muke na tem svetu.

Kaj pa Konda obljubuje? Naročajte tiskovine pri meni, da jih potem računi, kakor je računil društvene knjižice slov. soc. klubu. Podpirajte “Glas Svobode”, to je pravi Kondatov žep, da se tem ložje krivi po raznih gostilnah in prioveduje, kako bo s svojo mogočno roko — kakor Viljem št. 2 — razdrobil slovenske socialiste.

— Konda pravi: Zavertrnik je zelo po ceni. Vsak ga kupi, kdor ga hoče.

Poštenjakovič Konda zakaj ga pa Vi niste kupili, ko je Vam odpovedal službo?

Ponujali ste mu kar tri tolarje več plače na teden, ako le še pri Vas ostane.

Ali Zavertrnik Vam je rekel, da takim ljudem ne bo služil, ki v listih priporočajo, “goljušaj ali delaj kar hočeš, samo da bo šlo. Ali takim pa še manj, ki od sodrugov opravičene pisanje kritike mečejo v koš, le radi tega, da je “gmajna” večja in da se mošnja debeli.

— Konda vedno vpije v svojem listu: Zavertrnik, kaj pa Trst?

Ko je Zavertrnik radi tega interperil Kondata na seji “Slavije”, je pa Konda možato izjavil. “Jaz nisem nikdar trdil, da je Zavertrnik slepar, to le on meni očita.

Konda, pojrite se solit.

Kajti če bi Vi bili slučajno v Trstu, bi Vas tamošnji delavci radi Vaše nesramnosti v javnosti po tržaško linčali. — Vrgli bi Vas v morje, da bi se plavati in dostojno misliti naučili.

Povejte, koristolovec Konda, kaj je s Trstom?

— “Go out case dismissed.” Ta ko poje Konda v “Glas Svobode” z dne 23. nov. 1906.

Ej, poštenjakar Konda, čemu ste pozabili povedati, da je sodnik John K. Prindiville priporočal Vas in Vaša tovariša izročiti veleporotnikom.

In le socialistom se imate zahvaliti, da niste šli na ričet. Ako bo Vas pa preveč šegetalo, se pa to še prav lahko zvrši.

Kajti oziri na družine omenjene trojice imajo tudi svoje meje.

— Naš Tone je jako hud, če kdo zahteva, da naj se radi koristovstva treh centralnih odbornikov sklici izvanreden občen zbor jednote. Pa zakaj bi ne bil?

Če se sklici izvanreden občen zbor, tedaj bo centralni odbor sestavljen iz članov, kajih bivališče je v državi Ohio, ali pa v kaki drugi državi v kateri zakon dovoljuje, da sme imeti v nji jednota svoj glavnji sedež, če je tudi inkorporirana drugod. Po illinoiskem državnem zakonu pa ne sme imeti jednota svojega sedeža v državi Illinois, dokler nima državnouradnega pooblastila v to. In to naš Tone dobro ve.

Kaj ne Tone, potem bi šlo tudi zapisniškarstvo s 50 dolarji letne plače rakkom zvijzag.

— V Clevelandu so katoliški Slovenci v veliki zmoti. Trdijo namreč, da katoliški možje niso tako zabit, kakršne slike njih dušni pastir Vitus Hribar, kterega hočejo sedaj odstaviti. Mi v tem slučaju potegnemo s Hribarem; — namreč, v izpovedbi, da so katoliški možje zabit. — In zakaj? Zato, ker je Vitus opravičen kaj tacega reči, kajti dokaz katoliške zabitosti clevelandskih kat. Slovencev se zrcali v Vitusovi rejeni mošnji. Vitus pa si še misli: tepci ste, če mislite da konji v Bučki ne krimijo... Konji iz Bučke spominjajo na novega dušnega pastirja. Po čemu torej menjave konj — če ne marate lesenih? Čemu komedije?

— “Ima naj oblast — he shall have power” — Tako se glasi nek paragraf v pravilih neke ameriške jednote.

“Bo prošeno ta kraj itd. — es wird ersucht diesen Ort” usv. Ta napis pa zagleda človek, ko zapusti južni kołodvor v Ljubljani.

Pravila ameriške jednote in napis v Ljubljani pa dokazujeta, da so jezikoslovci povsod podobni drug drugemu kakor jajec jacu.

11. novembra se je obhajala 19-letnica, od kar so bili obešeni Aug. Spiess, A. Parson in J. Link, ki so dali svoje življenje za proletarsko stvar.

Na spominski slavnosti je govorila angleško Volteirine de Claire, nemško pa Max Baginski, urednik “Freiheit” v New Yorku.

Slavnostna dvorana je bila dobro obiskana. Razpečalo se je mnogo literature v propagistično svrho.

RAZREDNA BORBA.

T. Cvetkov: *Tendencije modernoga militarizma.*

Svi bajoneti počinju dobivati razum.

Michel Chvalier.

Postanak privatnoga vlasništva pocijepao je društvo na dvije oprečne klase: posjedujuću i neposjedujuću. Posjedujuća klasa gospodari svime, što joj omogućuje u nekoj epohi sprovoditi najprijetniji i najlagodniji život. To njen stanje nalaže joj težnju, da sadašnji svoj položaj sačuva od promjene, ili da ga promijeni u smislu uvećanja životnih pogodnosti, a da ne zasegne u samu njegovu bit. Na taj način želi ona da očuva sadašnjost, u kojoj vidi jedini ideal društvene sreće i savršenstva. Odatle proizlazi njen konzervativizam.

No u toj svojoj želji nije ona posve slobodna. Ona je prisiljena, da ju ograničuju životne nužde neposjedujuće klase, koja isto tako traži, da zadovoljava svoje prirodne i kulturne potrebe.

U toj oprečnosti među klasama leži zalog i mogućnost ljudskoga napretka.

Privatno je vlasništvo stvorilo ujedno i organe, koji se imaju brižuti za njegovu zaštitu t. j. državu sa svim njenim atributima.

Država je organizacija za obranu interesa i prava vladajuće klase, ili drugim riječima, ona je ostvarenje i forma društvenih sila. Država je uvijek vjerna straža one klase, koja ima u svojim rukama materijalno bogatstvo, srestva za proizvodnju i cirkulaciju. Prema tome ona je po prirodi svojoj tlačitelj i tiran neposjedajućih klasa i slojeva.

Bezbrojna su srestva, kojima država brani nepristupnost posjedujućih razreda, svemoguće su i najrazličitije forme, pod kojima guši podredene klase, besprimjerne su i neizmjerne lukavštine, kojima se služi protiv svojih neprijatelja. Na jednoj se strani zabluda prepliće sa zlobom, mržnja grli s odvratnošću, a na drugoj strani strah i tiranizam nemilosrdno se upuštaju u aktivnost, pritištu i uništuju svaki otpor, svaki protest i težnju za istinom i pravdom, za jednakošću i srećom.

Klerikalizam pod zaštitom svih uredaba i zakona tu podmuklo i perfidno, tamo otvoreno i bezobrazno piye krv nezaštićenih, otimlje hlijeb gladnjima, oduzimle odijelo golima, pravi najveće štete kulturi, zabluđuje umove, oskvrnuje svaki poriv i polet za nečim idealnim i lijepim, primosi kao žrtvu izmišljennim fantastičkim bogovima duševnu bistrinu i svjetlost radnoga naroda, zaglupljuje ga i čini fantastičnim i besvjesnim orudem za podržavanje ljudskoga ropstva.

Policija i sudovi služe najrevnije despotizmu, političkoj i državnoj korupciji. Kaznione, zatvori i baštije napunjuju se sa "zločincima" t. j. gladnjima, koji su iskali da jedu, bolesnjima, koji su čeznuli za zdravljem, robovima, koji su se borili za slobodu, neznalicama, koji su žedali za naukom, poštenjacima, koji nisu sakrivali istinu pred besramnim očima tlačitelja, genijima, koji pljuju na današnji poredak, Špijunaza dignuta je na stupanj

više državne institucije. Škole i sviprosvjetni zavodi ognjišta su zاغluplјivanja, cijelog sustava laži, kojima je namijenjena zadaća, da zadahnu mladež zadovoljstvom sa sadašnjosti. Eksplatacija radnika nadmašla je granicu ljudskoga shvaćanja. Popovi, učitelji, advokati, profesori, novinari, uzgojitelji, činovnici, državnici, pjesnici, spisatelji i svi, koji imaju korist od države, zajednički, svaki na svoj način, tajno ili javno, svjesno ili nesvesno stavljaju se u službu mračnjaštva i reakcije, isisavaju narodne sokove i taru zadovoljno ruke nad uspjesima, što ih postiglo u svom nepoštenju za interes razvratnih upravnika, silnika i čijele gospodajuće klase.

*

No ma kako da su mnogobrojna i uspješna sva spomenuta srestva, ona bi bila ipak nedostatna za podržavanje savremenog uredenja, kad nebi postojala oružana državna sila, najbarbarskija institucija na svijetu, vječni dušmanin liberalizma, humaniteta i demokracije, poznate pod zloglasnim imenom militarizma.

Militarizam je nerazdruživi pratoc privatnog vlasništva i njegov napredak strogo uvjetuju zakoni društvenoga razvoja, širina i objam proizvodnih i prometnih sfera.

Kapitalistička proizvodnja je najsvršeniji oblik u razvojnem procesu privatnoga vlasništva. Kapitalizam je uništilo stare feudalne i kmetovske odnosa, te na njihovo mjesto postavio "slobodno" moderno ropolstvo, najamni rad. Pomoći mašine, usavršene uslijed novih primjera pare, elektriciteta drugih prirodnih sila, uvećao je on do tolikog stupnja intenzivnosti proizvodnje i nagomilao tako ogromna bogatstva, kakova ne poznaje nijedna historička epoha. On je prepuni nutarnja tržista, preškočio državne granice, postao internacionalni i gdjegod bi se javio, rušio bi ostatke patriarhalnih proizvodnih forma, a istodobno i primitivne tradicije, rutinu i načela konzervativizma, koja su bila svojstvena starom predkapitalističkom društvu. On umnožava gradsko pčanstvo na račun seoskega, koje se držalo jedino uslijed sitnog privatnog vlasništva, proletarizuje ga, jer je nemoćno, da izdrži ubitačnu konkureniju velikih poduzeća, veže grad sa selom, ostavlja bez životnih srestava bezbroj malih vlasnika i obrtnika, koji su prinudeni, da se prehrane prodavanjem svoje radne snage velikim poslodavcima i tvorničarima.

Konkurenca medu kapitalistima hrli bijesno, bez računa i premišljanja, jer drugačije nije moguće, stvara silne kolicine robe, poplavljuje sva tržista, i jer je ponuda daleko nerazmjerna s tražnjom, nastaje trenutačni krah kapitalizma ili stagnacija u proizvodnji, koja se izražava u periodičkim ekonomskim krizama. Proizvodnja i trgovina zapinje, hiljade i milijoni radništva ostaju bez rada, glad hara i pustoši strašnom brzinom i nezadovoljstvo odozdo odmah se pojavljuje u najrazličitim formama: u kradi, ubojstvima, samoubojstvu, prostituciji, bunama itd.

To je ahilova peta današnje proizvodnje, to je faktor, koji stvara anarhiju i disharmoniju u društvu,

koji svjedoči, da savremeni poređak pati na golemim i smrtonosnim bolestima.

Eto kakve ekonomske i proizvodne tendencije opredjeljuju danas porast militarizma sa svim njegovim groznim posljedicama za radno pčanstvo.

Razmjeri militarizma zauzimaju danas zastrašni karakter. On se uvećava neobičnom brzinom i ugrižava mir u cijeloj Evropi, u cijelom civilizovanom svijetu.

Ma koliko da se koči buržoazija, ta vlasnica svjetskog bogatstva, sa svojom "miroljubivošću" i "slobodoumnosću", nitko ne treba da se zavarava blagim namjerama i ljeđim riječima poznavajući dobronjenu neiskrenu i podljuču.

Prije nekoliko godina je neki g'upi i bezobrazni tiranin vlastodržac, podastro evropskim velevlastima licumjerni predlog za razoružanje vojske. Napokon se njegovo "veliko" i "milostivo" srce izmalo gledajući silnu nesreću, koju nosi u sebi vojni sustav. I što vidjemos? Cijela evropska diplomacija zmijski se smijala, popovi i svimantijaši, licumjeri, pjevali su slavospjeve, služili niše zahvalnice na šast, "velikome dobrovotoru". Svjetina i buržoaska štampa natječe se, da za masne nagrade ističu i veličaju dobrotu, zasluge i prevelike milosti "božjeg pomazanika", a on je silno uvećavao svoju vojsku i paklenski se radovao.

Tu činjenicu ne trebaju nikada da zaborave radni i patnički slojevi. Totitranj e s njihovom strpljivošću, ta nečuvena drskost, da se tako zločinački i besprimjerno izrugava, treba da ih uvijek drži na oprezu, da im dobro otvorí oči, nebi li jasno prepoznali tlačitelje, obučene u miroljubivom ruhu.

Sve lige mira, haške konference, *- država za međunarodno bratstvo, kojima inicijativa dolazi i izlazi iz vladajućih i upravnih krovova, upravljena su prema jednom jednom cilju: da sprečavaju razvoj razredne radničke svijesti, i od časa do časa umire probudenu zločinačku savjest.

Kao u svim vremenima, tako je i danas militarizam najveće svjetsko zlo, najgrovničji bić za čovječanstvo. U mirno doba iscrpljuje on posljednje sokove narodnoga organizma, rastavlja na nekoliko godina sina od roditelja, brata od sestre, jedinu materijalnu potporu siromašnih obitelji. Bezbrojni miliioni, koje je krvavo stekao radni narod, zgrču se u državnim blagajnama, odakle teku u džepove raznih ministara, časnika i drugih državnih nametnika, mešetara, nezasitnih trgovaca, koji dostavljaju barut, puške, topove i drugu vojnu opremu. Tako se pune bezdane

*- Neznam, gdje sam vido sliku, koja prikazuje jednu sjednicu hašge mirovne konferencije. Vapi je napisano, da je ulaz strogo zabranjen, a unutri diplomati gorljivo raspravljaju pitanja, važna i sudobosna za evropski mir. Dolazi andeo na vrata i hoće da uđe. "Tko si ti", pitaju ga strogo i namršteno? "Ja sam andeo mira," odgovori on. "Ne vidiš li, da je stranim licima pristup zabranjen," odvraćaju mu istim surovim i oficijelnum tonom. I on se udaljuje ...

blagajne bogate kapitalističke buržoazije.

Citave legije sile u cvijetu svoje mladosti, u najvećoj fazi umnog i moralnog razvoja, otimaju se zločinački od svoga posla u ime nekakovih glupih i nepravednih zakona, a da se ni ne traži njihovo pristajanje, da se ni ne pita njihove rodake i prijatelje. Navuku im smiješno i lakrdijsko odijelo, zatvaraju ih u kasarnama kao najzadnje ljudske izrode, troše tamo neproduktivno narodno blago i uče pod upravom i nadzorom svojih časnika odvratni i sramotni zanat ubojica.

Za tu ružnu svrhu izmišljeno je obilje srestava, koja se prakticiraju najbarbarskim i najbrutalnijim načinom.

Prije svega vojnici prislužu na križ, evangelje i boga "dobra i pravde", da će biti vjerni služe "kralja i otačbine" t. j. da će braniti nepokolebivo interes dinastija i tiranizma, cijeli današnji poredak sa svim njegovim bezčim mučenjem apsurdima i nepravdama.

Koliko samovolje i zloporaba s tom razvikanom domovinom! Koliko zločina i ubistva pod njenom firmom, koliko krvoprolaća, grabež i potlačivanja! A u istinu, što je ta domovina, ako ne pusta fraza, apstrakcija, za radnika, seljaka, maloobrtnika i za sve, koji živu od danas do sutra, koje gnjete bijeda i siromaštvo, koje ispijaju bolesti, koji nose sve državne terete i tegobe, koji stvaraju sve blago vladajućih klasa, pa su prinudeni, da ga još i zaštićuju kao vojnici od svojih vlastitih napadaja i posizanja, i da se medusobno istrebljuju kao divlje zvijeri, koje nemaju nokavkih zajedničkih interesa!?

Požaj, kritičan za radničke slojeve i smiješan, kad ne bi bio toliko žalostan i strašan.

Domovinu ima samo buržoazija, kapitalisti i sve one izjelice, koji živu od radničkog rada i imaju dobro zajamčenu svoju paratsku egzistenciju. A radnik — bio on vojnik ili običan čovjek — prestaje imati domovinu tamo, gdje njegov život postaje nesnosnim, gdje se do krajnjih granica, do iznemoglosti, do posljednjih sile izrabljuje njegovu radnu snagu, gdje se gazi njegova svijest, gdje nasilno dolazi u sukob sa samim sobom, gdje se ironizira njegovo uvjerenje, gdje se kažnjava kao zločinac, kada traži hlijeb i zraka, gdje se ubija, kada zahtjeva, da živi. A gdje se radnik ne nalazi u takvom položaju? U svim državama i domovinama njegova je sudbina jednaka. Njegova je domovina u budućnosti. On ima istom da stvari domovinu za sebe i za svoje supatnike.

No ne pita država, što je i tko je radnik, ima li ili nema li od njega koristi. On je dužan pokoriti se i vršiti sve, što mu se zapovijeda bilo mu priyatno ili neprijatno, ugodno ili odvratno.

Zato vlada u kasarnama surova i bezbožna disciplina! Koga bajke ne opamećuju, toga će željezo sigurno pobijediti.

Vojnici su izolirani od svijeta, vanjski utisci do njih rijetko dopiru i po tajnim putevima. Svaka pojava samostalnosti smješta se ugušuje. Najmanji prigovor protiv besmislenih uredaba kažnjava se najstrože i najbezobzirnije. Neispunjavanje kakve god hirovite za-

povijedi kakvog prepostavljenog idota imade grozne posljedice. Tamo postoji posebni moral i nauka, prema kojima je laž istina, pravo je krivo, zaglupljivanje je razvoj, autokracija je sloboda, pasja pokornost, strpljivost, glupost i makinost su vrline. Tu se propovijeda najviši moral na svijetu, prema kome je samovoljno ubijati noprostivi grijeh, a po zapovijedi prepostavljenih u zaštitu ugnjetaća i apsolutista najveća je krjepost.

I najveće ubojice veličaju se u tome smislu kao nepobjedivi i uzorni heroji, kao spasitelji domovine t. j. spasitelji bogataša, tirana i cijele posjedujuće klase.

Može li pomisliti koji normalni i pošteni čovjek veću glupost, strašnije zločinstvo, dublje protuslovje?

Na taj način treba čovjek da ima visoku inteligenciju i čeličnu volju, da ne zapadne nepovratno u taj demonski bezdan zločinstva, tuposti, moralne pokvarenosti, nečuvenih apsurda, užasnog barbarstva. Većina izgubi za nekoliko godina svaki zdravi smisao, krše se karakteri, srca se razbijaju i podređuju se bezuvjetno tuđim zapovijedima.

"Strah — rekao je J. Darien u svojoj knjizi 'Biribi' — bez sumnje je glavni stup u hramu soldačije. Vojska je pronačica, gdje se isparuje savjest, i gdje su značajevi, istiskani kao mokre krpe, turenici pod gnjusni valjak discipline, koja otupljuje... Vojni se sustav mogao uvesti samo uslijed straha i samo strah ga utvrduje... On mora misao da potiskuje terorom, da ispunjava tamom dušu naroda, da mu spreči pogled, koji ide dalje od glupavog horizonta granice..."

PRIPOSLANO.

[Konec.]

Prezir, izsmehivanje od onog, koga radnik hrani, onaj ga nazivlje barbarom, nerazumničkom, nekulturnom klasom najnižeg slojeva! A zašto se sa radnika tako čini ili nožda zato, što nije ostroman, izučen kao što oni. Ako pogledamo na stalište između kapitalista i nas, odmah će mo upoznati pravednost.

Vidimo jednog kapitalističkog sina u atlanskoj, elegantnoj odjeći sa svešnjem knjiga u ruci, gdje pun okolosti stupa u školu, da uči svjetsku naobrazbu!

Vidimo pač drugog radničkog sina, gdje ide sa razdipanim hlačicama, sa siromašnim jelom ponižno i tužno stupa u tvornicu, sa bliedim mladim licem sa nekom tugom u mladom mu srdaču, da tamo sa svojim još za rad nesposobnim maticama obavlja najteže poslove, i podpomaže kapitalističke sinove podići do najvišeg stepena kulture, a ono malo što dobije da hrani svoje stare i iznemogle roditelje!

Jedan kapitalist se vozi u kočiji i automobilu sa svojom obitelju pun veselja, vozi se put kazališta, šetališta, kupališta, da tamo prekrati čas iz desarnogmata — i onako ugodnog života. Dočim jedan radnik sa ženom i 5–6 djece tunire od gladi i nevolje.

Krasna je to pravednost za nas, bračno radnici...

Koliko ćemo još spavati? Kako dugo će to još trajati, da jedan bude gospodar i uživatelj sveta, a drugi rob i mukotrpni patnici?

U kom to stoji, da tu nepravdu ukine? U njkom drugom, već u nama, bračno radnici. Mi to moramo slomiti, radnička nogu mora stati na kapitalističkom vratu. A to ćemo postignut samo po putu socializma, tog krvnog kapitalističkog nepriatelja. Karlo Marks, taj roditelj socializma, nam je rekao, radnici svih država ujedinite se, njezini nam ostavljeni naučni moramo slediti. Organizirati se čvrstom odlučnom voljom agitirati med našom braćom, koji još nisu na stepenu spožnanja samoga sebe, i koji misle, da su se rodili kao robovi i kao takovi moraju umrijeti, koji neznaju, da mi radnici imamo veliku moć samo ako ćemo ju upotrijebiti, koji smo najveći elemenat na svetu no još se u našu snagu ne uzdamo, još se borimo, a to zato, jer nismo složni, jer smo s ožnem nemislimo, mnogo od nas se da zavarati kapitalističkim otrovom, slučajući njihove nevoljale sluge kao na primjer svećenstvo i još drugo stručne ljudi, koji žive na svetu u korist kapitala u propast radničtvu.

U radnička društva se moramo organizirati. Socialne listove podpomagati, jer samo u njima, čitajući njih nadjemo ono, za čim svačak radničko srdece bije.

Socialne novine podpomagati, to je naša dužnost socialna društva osnivati, samo tako ćemo dočekati: jedan prvi maj, taj dan slobode, bratstva, jednakosti, dan upisan zlatnim srovinama u socialnu povijest! Dokle bračno probudimo se!

Z. K. Sugar,
Glencoe, O.

CTVORENO PISMO "GLAS SVOBODI".

"Sovražnik obrekovanja" — tako glasi pseudonimni podpis jednog Slovence iz Pueblo, Colorado.

Taj dopisnik lista "Glas Svobode" piše u istom dne 24. oktobra t. g., čiji dopis je objelodanjen 9. novembra u br. 45. Isti dopis u prvim redovima počinje napadati socijalni klub u Glencoe, O., i list "Proletarec".

Piše u istom, da bi rado video te ljudi i koje vrsti su isti socialisti u Glencoe.

Dragi slovenski brate! Vi ste niožda malo preveć umočili Vaše pero u tintarnicu te Vam je na papir palo više neg ste mislili? Ili ste možda previše govorili u koju alkoholnu čašicu. Ako Vam je milo, da nas socialisti u Glencoe vidište, nežalite truda, uputi te se malo do nas! U Glencoe ne ćete naći krasnih hotela, bogatih zgrada i finih ulica, no mislim to, šta je da za Vašu osobu, će bit dostatno. Ovdje nači ćete ljudi od više narodnosti i raznih rasa, kao Slovenci, Talijani, Niemaca, Francuzi, mislim, da Engleza ni netrebam spominjati. Ti svi ljudi žive u miru i bratskoj slozi radeći i mučeći se neuromorno u Rudokopu. Ljudi, kojima je organizacija na srdu i u kojima bije pravo socialno srđe. Eto brate Slovence, takve vrsti smo mi socialisti u Glencoe.

Ni ovaj put nije prepusteno a da se uz napadaj nas ne napadne i drug Zavrtnik. Drug Zavrtnik meni je osobno nepoznat, no čitajući više put njegove redke, i ja mislim, da takvi redci mogu doći

samo od pravog socialnog srđa. Sodruga Zavrtnika nazivljete dobrim prijateljem, župnika Sojarja i njegov rad nazivljete klerikalnim. A zašto ste ga denuncirali pred sudom, da je anarchist, i da je urednik anarchistickog lista? Čudno mi se vidi, da jedan klerikalac može biti urednik anarchistickog lista.

Ne znam, kako bi ja mogao drugačiji Zavrtnika imenovati klerikalcem, pošto mislim, da on nije bio prisutan u Župnikovom poslu naime pri naručbi gumba za S. N. P. J.

Ja mislim, i uvjeren sam, da su to bili gosp. oko "Glas Svobode", da li je to socijalno ili klerikalno?

Od čitatele, će koji da misli, da sam ja ustao na obranu drugačije Zavrtnika, kao što je drug Slovenac ustao na obranu G. S., no, to nije ni na kraj pameti palo, no samo da dem odgovor bratu Slovencu u Pueblo, Colo., koji se možda smatra sretnim, da može kroz stupce kakavog lista socialne klubove. Ne tako, brate, Vi ste, mislim, radnik kao i ja, nemajte radnike i radnička udruženja psovati, jer time sebi na obraz plujete. Dobro znate, da je naša dužnost agitirati ustmeno i pismeno razprostirati propagandu socializma među narodom.

Vi dobro znate, da ima ogromni broj radnika, osobito naših slovenski, koji neznaju, šta je socializam, da pače se nad njim zgražaju, a to zato, jer nisu podučeni, jer im nije poznat socialni cilj.

Pište, brate, neumorno pišite, ali za socijalizam; ja b' h unapred još više vaših dopisa iz Pueblo, Co., rad čitao. No samo nek imaju drugi smisao.

U radničke novine pišite i radnikom Vaše stupce posvećujte, pa vid' ćete, koliko više ćete s Vašim radom radniku koristit neg dopisom od 24. okt. t. g.

Budite pravi ratobornik na socijalnom literarnom polju i Vaše pero nek zadaje smrtnе udarce kapitalističkoj klasi. A mi ćemo vas nazvati onda pravim socialistom — dakle našim drugom.

Za danas dosta, neću, da Vam više dosadujem te Vam želim laku slatku noć!

J. K. Sugar,
č. soc. kl., Glencoe, O.

Riška bastila.

[Konec.]

Da se bolje shvati ogorčenje ruskih boraca protiv carizma i njegovih krvnika, mora se poznavati muke, na koje su osudjene njihove žrtve. U Londonu držao je jedno predavanje ruski bjegunac i revolucionar Starodvorsky, koji je 22 godine čamio u ruskoj bastili, petropavlovskoj tamnici i staroj švedskoj tvrdjavi Slüsselburg na ušću Neve. Medju prisutnima bio je princ Krapotkin, koji je izjavio, da se ovaj mučenik još ne bi bio dokapao slobode, kad ne bi bilo sadašnjeg revolucionarnog pokreta, koji mu je otvorio vrata tamnice. Ponajprije je bio osudjen na smrt, no poslije pomilovan na doživotnu robiju. No mjesto, da je bio otpremljen u Sibiriju, bio je zatvoren u Petrogradu Čelija, u kojoj je čamio sa svojim drugovima, bila je tih do obale. Kod poplava zgrnule su se onatno čitave čete štakora. Jedna ženska uznikinja, koja je još dojila dijete kad je bila osudjena, bdila je danju i noću, ne bi li očuvala dijete od toga, da joj ga štakori ne požderu. Hrana je bila nedostatna i nečista. U kruhu su bili redovito pečeni žuhari. Tko bi se potužio, bio bi bićevan. No najviše je djelovao na živce uapšenika neprestani nadzor kroz vratna zurnila. Jedan od uapšenika poludio je nakon kratkog vremena, jer je, takođe je sam govorio, osjećao, da mu oči, koje su neprestano bile unutuprte, ispijaju mozak. Neko se vrijeme pred požuđnim očima nadzornika sakrivaо u kutevima sobe, ne poslije su ovi bili zazidani tako, da je čitava soba bila opet otvorena upornim pogledima. Za prvih šest godina počinje od 48 uznika njih šestorica samoubojstvo, trojica su od stražara bili ustrijeljeni u čeliji, trojica umriješe kao ludjaci, a devetorica podlijegoše gladu. Poludjeli bili su zajedno zatvoreni sa zdravima, a on sam je bio u istoj čeliji godinu i po s jednim pomahnutim ruskim plemićem. Tako štiti car svoje gospodstvo.

O RUSKIM "CRNIM ČETAMA".

"Novoje Vremja" bavi se sa ruskim crnim četama i pripovijeda o njihovu postanku. Dugo vremena prije političke krize, koju danas preživljuje Rusija, bilo je po svim ruskim gradovima, pa i u Petrogradu svake vrsti skitalaca, koji su se bojali rada kao vrag krštene vode; podani piću živili su od milostinje i kradje. Mnogi od njih mogli su da budu spašeni za društvo, da ih se na vrijeme strpalio u poopravila. No mjesto toga, ako bi kada upali u Šake redarstvu, ovo bi ih jednostavno otpratio izvan grada, te ih onda jednostavno prepuštilo njihovoj sudbini. A oni bi se dakako za kratko povraćali natrag, da eventualno i opet budu istjerani i da se opet povrate.

Kad su se političke prilike zaostavale, vlasti je trebalo "rodoljubnih" manifestanta, a ta je prostota za to bila najzgodnija. Mjesto, da ih progoni kao prije, redarstvo je uzele da ih miluje i da im dijeli rakije, a do potrebe i novaca. Ako je trebalo, da se diskreditira radnike kod kakavog štrajka, ako je trebalo, da se zaplaši mirno pučanstvo, da se priredi kakav pogrom, "crne čete" bile su uvijek spremne. Njima se pridružio još kojekakav izmet ljudskog društva, a redarstvo ih je opskrbljivalo do potrebe sa zastavama, znakovima, a i oružjem.

No, poznavaoči ruskih prilika izriču bojazan, da ovakovo stanje neće vječno potrajati, da će za kratko doći vrijeme, kada će se "crne čete" okrenuti proti svojim dosadašnjim gospodarima. A i što će onda redarstvo?

Listnica uredništva.

Vsled preoblega gradića je moralo nekaj dopisov izostati. V prihodnji številki pride vse na vrsto.

Potpričanje!

A. I. Rudar: Tone M., zapisnikar S. N. P. J., sam ne ve, kaj da je. V kolikor ga poznamo, vemo, da hodi u češko cerkev k maši. O socijalizmu bo imel brži čas tako pojme, kotisti, ki se je ne dolgo izrazil proti nekemu sodrugu: "v Chicago no socialist; v New York demokrat"...

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

K AFERI V S. N. JEDNOTI.

"Kaj ima "Proletarec" opraviti s S. N. P. J. in čemu se briga za zadeve v nji?" — Tako se bo mogoče marsikdo uprašal. Ali "Proletarec" res nima ničesar opraviti tam? "Da, ničesar!" Resnica je to. ničesar nima opraviti "Proletarec" pri S. N. P. J.! Toda tudi nekaj družega je resnica, ki naj se jo pripozna, baš njej na ljubo. Resnica je namreč, da si "Proletarec" *vsame* pravico vedno in povsod, kadar je treba ožigoasiti humbug in tihotapstvo. In tako je posegel tudi v žalostne razmere v S. N. P. J. na korist splošnosti. Rodile so "Proletarca" praktične potrebe v delokrogu slovenske javnosti v Ameriki in zato je nastal!

Nekoč smo že povdarjali, "da leži "Proletarca" rojstvo v vzrokih sovražnikov soc. idej; in to trdimo še danes. Ta trditev pa ima tudi svojo utemeljitev, in sicer v nastopih tistih, ki so v odboru S. N. P. J. — posebno Konda, Stonič in Klobučar, ki so mislili, da je socijalizem "času primerna fraza", ki se jo lahko suče na vse načine; da se jo lahko suče tako, kakor razmere stoje danes in če prav vsled tega trpe principi in ideje socijalizma.

Ker je pa S. N. P. J. bila ustanovljena po svobodomislenjem — socijalističnem elementu, in ker se v tej nahaja tudi precej socijalistov in, ker se je smatralo ozir. "farbalo" S. N. P. J. izvršujočim faktorjem prej imenovane struje, a se je pokazalo, da nekaj mož v izvrševalnem odboru S. N. P. J. neće izvrševati, ozir. delati po teh — ob ustanovitvi obljubljajočih ozir. rečenih principih, je "Proletarec", kot neposredni izvor dogodkov v S. N. P. J. opravičen nastopati javno — v interesu tistih, ki se prvotnega načela in obljubljenih principov drže; — because the people shall be protected!

In ker je "Proletarec" neodvisna tribuna pod vzajmom "Jugosl. soc. Zveze v Ameriki", ki ima nalogi stati na braniku slovensko-hrvatskega proletarjata v Ameriki, ščiti njega interese vsikdar in povsod, da se izvršuje program socijalističnih načel že sedaj — kolikor mogoče v praksi, je ta list z moralnega stališča opravičen presojeti pojave v slovensko-hrvatskem narodu v Ameriki vedno in povsod.

Vsled tega lahko rečemo s ponosom ženja *Multatulija* besede: "toni naša krvica, to je vaša krvica!"...

Po pismu g. Fr. Klobučarja in sodruga Math Strohna iz La Salle, Ills., je razvidno, da sta si M. V. Konda in Stonič John hotela prisvojiti nekaj jednotnega denarja. Iz "Glas Svobode" pa je sedaj razvidno, da hočejo bratci vse tako obrniti, kot bi se v S. N. P. J. prav nič ne pravilnega ne pripetilo.

V štev. 48 se nahaja kopica dopisov, — ki so bili skovani v uredništvu "Gl. Svob." (da so bili skovani tam, je razvidno iz dopisov, ki so došli iz Milwaukee in Kenosha).

Neki France Je'enc iz Kenosha piše (seveda s peresom gospoda Kaker-a):

"Bratje v Cumberlandu kar navorost zapovedujejo ostalim društvom, da se naj izrečejo za odstranitev do sedanjih uradnikov. Jaz pa si dovoljujem uprašanje: kdo pa je kriv, da trpi ugled Jednote? (Ta stará s kantine, ti Jelenc Francetov; ona je okradla jednoto! Op. stavca.)

Stvar, — piše zopet rokovnjak Jelene iz Kenosha — radi katere se je pričela gomja, preiskovala je sodnija, a ta (ah čujte!) sodnija ni našla nikake krvide in je po Zavertniku obdolžene uradnike spoznala ne krivim."

Tako je pisal sam gospod Konda v enih prejšnjih štev. "Gl. Svob." in France Jelenc si ne more kaj, da bi tega ne vrzel. Toda igre še nkonc, gospoda podrepna! Preiskovalni sodnik je priporočal trojico na *Grand Jury*, kamor spada in kamor še lahko pride.

Toda France Jelenc še piše:
"Je li to svoboda, napredek in zavednost slovenskega proletarjata v Ameriki? (Da, je li to svoboda, če se ne pusti, da bi par ljudi jednoto okradli? — je li to napredek? — Sakrament! Jelenc ga pa piha! Op. stavca.)

In dalje pravi še:
"Ne bodite hlapci izdajalčevi, ne podpirajte njegovih škodoželjnih namenov, — pokažite, da ste res (tepc) bratje svobode (da, Konda je tako svoboden, da priporoča goljufijo, op. stavca), a ne poslušni hlapci terorista itd."

Mi sicer dobro vemo, da se večina tacih dopisov skuha v ured. "Gl. Svobode", radi pa priznamo tudi, da je še dovolj tacih v S. N. P. J., ki ne vedo, komu bi dali prav. Kajti njim je le za logo, za tisto lepo logo, v kateri se lepo poštenjaki dvomljive vrste rede. Ježe se naši ljudje najraje potem, ko je že vse hudič vzel. Priznati pa je tudi treba, da se zavednega elementa v jedne manjka. To dokazuje baš pismo, ki ga je poslalo društ. "Bratje Svobode" iz Cumberlanda, Wyo., društ. "Slogi" v Milwaukee.

Nič ne de, ako pišejo in podtakajo nevedneži iz Milwaukee dr. "Bratje Svobode" vse mogoče izmišljotine; dr. iz Cumberlanda je pa le pokazalo svoj zaveden nastop. Če v Milwaukee, kakor tudi v So Chicagi ne vedo kaj pomeni to, da se društva nečejo obrniti na glavni odbor, je to dokaz, da sploh ne znašo društveno poslovali; je dokaz, da se ne zavedajo kritičnih momentov, ki jih je treba vpoštovati v tih slučajih z interesni celokupne

organizacije. Mi seveda razumemo nastop dr. "Bratje Svobode" in drugih enacih društv, ki so s svojem nastopom izrazili *nesaupnico* dosedanjemu odboru in pokazali priličen vzor ostalim društvom.

V svoji zabitosti in pasji poniznosti do centr. odbora pa so v Milwaukee in So. Chicagi ta opravčeni in pametni nastop dr. "Bratje Svobode" obrnili po rokovnjaško — na glavo in opsovali ter izdali interese cele jednote.

Sram jih bi'o!

Da v jednoti ni sloge pač ni kriv "Proletarec" niti Zavertnik; kriv temu so tisti, ki sede v glavnem odboru.

Vsled tega bi bilo potrebno, da se vsi obračajo na Konda — Stonič & Klobučarjevo adreso.

Ali je mar "Proletarec" kdaj učil trojico naj okrade jednoto? — Je to učil Zavertnik ali kdo drugi izven centralnega odbora? Ne, nikdo teh ni tega priporočal trojici. Čemu torej postavljati logiko na glavo? Čemu javkati in zmerjati ljudi, ki niso nič drugega naredili, kot svojo dolžnost? Kdo je hina vec? tisti, ki se je zavezal, da bo po pravilih v korist cele jednote delal, t. j. v korist vseh članov, pa je kršil pravila in oškodil ožir. skušal oškoditi jednoto — ali tisti, ki je stopil hajdukom na prste in se potegnil za interese vseh članov? Kdo bo trdil, da so imeli tisti prav, ki so si lastili tuj denar? Kaj tacega trditi zamore le moralno propal človek, kot je Konda!

Lastili so si tuje blago, in tisoč senc, 5 tisoč vagonov gnoja in vse prisege za varstvo tajnosti v jednoti, tega ne obsenčijo!!

In stem basta!

Drskar.

UZOR-GOSPODARSTVO S. N. P. J.

Kdor je neverjeten Tomaž, kdor ne verjame, da znana trojica Stonič Konda et Co. uzornó gospodari v jednoti, tega bo že Tone Mladič prepričal, da bo slepo verjel vse, kar se o vzornem gospodarstvu v jednoti pripoveduje.

Če drugače ne pojde, bo pa spustil košaro psovka na neverjetneža, katere zajema iz ameriško slovenskega "simpfleksikona" — "Glas Svobode", ki je njegov "leibzurnal".

Mi nismo hudobni, pač pa mače hudomušni, vsled tega tudi našemu Tonetu, ki ob vsaki priliki povdaja, da je pošten in že mnogo žrtval za jednoto, radi priskočimo na pomoc, če potrebuje dokazov, da se v S. N. P. J. tako uzorno gospodari, da je tako vzor-gospodarstvo priporočati vsem slovenskim društvom tu in onkraj oceana, ako hočejo število svojih članov povečati na ničlo.

Že pravila dokazujejo, da sedi v odboru nekaj mož, ki umijo držati cverk pod palcem. Komaj je bilo 2. glavno zborovanje končano so ostali v Chicagu Badovinac in še dva delegata, da izdelajo pravila. Izdelovali so pravila kakih 14 dni; in vsaki je dobil vsaki dan za svoj trud štiri dollarje. Ko je bil izdelek končan, je pa tudi romal v koš; ker niti bil za nobeno rabo. Sedaj je dobil pravila v roke Bernik, delal je in delal in tudi zaslužil 80 dollarjev. A pravila še niso bila vpravna, kajti romala so v St. Paul,

Minn., in pa v Joliet, Ill. Seve plačati je bilo treba povsod, zato pa tudi razočaranje ni izostalo. Slovenski jezik v pravilih je tako lep in čist, kakeršnega najdemo le v poslovnih listih. Glede angleškega jezika mi je pa trdil neki Američan, da je tako angleščino čital le v Shakespearevih delih.

Umevno je, da tudi račun ni iz stal. 247.50 dollarjev troškov za pravila jednote.

Tako stoji s črnim na belem v zadnjem računskem izkazu jednote.

Kaj ne, Tone Mladič, jasen dokaz, da na 3. glavnem zborovanju volimo omenjeno trojico dosmrtnim odbornikom.

Tudi uradovanje glavnega tajnika g. M. V. Kondata je hvalovredno. Društvo Celje št. 27, S. N. P. J. je gavni tajnik že dvakrat naložil po 50 centov več plačila. On trdi, da društvo centrali dolguje. In ker on tako trdi, mora že tako biti, če tudi odborniki in nadzorniki društva trdijo narobe. Konda trdi, da je meseca sept. poslal 2 prestopna lista, za kar zahteva 50 centov, odbor in pa nadzorniki pa trdijo, da je društvo vzel v avgustu tri prestopne liste, za kar ima zastopnik tudi pobotnico.

Kje je napaka, g. T. Mladič?

Tudi društvene police g. tajnik Konda redno razpošilja in spopoljuje.

Društvo "Celje" je dobilo 4 police, ki so bile na zunanjji strani naslovljene na društvo "Celje", na notranji pa na "Edinost" v Daragh, Pa. Toraj ni čudo, da dva člana društva "Celje" nista dobila svojih polic, romale so najbrže kaci drugam.

Tudi s inkorporacijsko listino — "charter" tolazi Konda vse, ki se dajo potolažiti. Ako je tako društvo v tem oziru preveč nadložne, tedaj pravi: "Državni tajnik zadržuje." Lep izgovor, ki ne stane nič!

Tako se gospodari in uraduje v jednoti. Ali naš Tone bo vzliz temu trdil, da je izvenreden zbor nepotreben, ker preveč "kašta", da je z nas ceneje, ako znamenita vzortrojica gospodari do 3. glavnega zborovanja. Tableau!

KDO JE PO KRIVEM PRISEGEL?

Kondova nesramnost je tako velika, da kriči do neba. Le človek, ki ima tako debelo kožo kakor Konda, se upa po moralni zaušnici pred sodnikom "Prindevillom" stopiti v javnost in skušati javnost nafarbiti, da je bil opravičen po bratovski deliti denar s J. Stonichem, ki je bil prava lastnina jednote.

Konda računa s tem, da večina rojakov ne razume angleškega jezika, radi tega je tudi tako nesramen, da postavlja resnico na glavo.

Na prvi strani društvenih pravil se pod odstavkom "charter" blišči ta-le odstavek:

Second: Said corporation shall be located and its principal business transacted at Cleveland in Cuyahoga County, Ohio. (Drugič: Imenovana korporacija se naj namiesti in nje glavni delokrog premesti v Cleveland, Cuyahoga County, Ohio.)

Z drugimi besedami pomeni, da bi moral biti glavni odbor S. N.

P. J. v Clevelandu, Ohio, ne pa v Chicagu, Ill.

Če bi se pa glavni odbor prenesel v Cleveland, Ohio, tedaj bi Klobučar, Konda in Stonich, sami nesebični možje, ki vedno delujejo za narod, ne sedeli v glavnem odboru in za svoje "nesebično in neumorno delo" ne vlekli mastnih plač iz jednotine blagajne. Tudi gumbov bi ne naročali in ne dobivali "*commission*".

Tožena ni bila jednota, tem več Konda, Stonich in Klobučar, ki so farbali čane, da je delokrog (business) jednote postavno urejen, kar se je dokazalo iz listov, katera sta pisala tajnika države Illinois in Ohio Jožetu Zavertniku.

Konda, ki se vedno "kunštnega" dela, ki zatrjuje vsakemu, da je obiskaval trgovsko akademijo v Ameriki (Najbrže ko je za ovcami hodil v Californiji). Saj ima koštrune in backe vedno na jeziku. Opomba stavca), bi moral vendar vedeti, kaj pomeni beseda "business" v angleškem jeziku, ker drugače bi ne blamiral sebe in pa Klobučarja, ki je pred javnim notarjem C. A. Becekom v Clevelandu, Ohio, pričal in podpisal, da bo jednota svoj "principal business" premestila v Cleveland, Ohio.

Ako bi jednote, ki se pečajo z zavarovalnino v slučaji smrti, smelevrševati svoje poslovanje, ne da bi bile inkorporirane v državi Illinois, ali imele tozadevno uradno pooblastilo, tedaj bi sodniki Prindeville ne priporočal, da se naj omenjeno trojico izroči *teleporoti*.

Konda zahteva, da bi se ga še potem, ko je že koristovstvo v jednoti razkrinkano in dokazano, prijemalo z rokavicami.

Le človek njegovega značaja, ki ima debelo kožo kot slon, je zmogen kaj sličnega zahtevati.

Vsakdo drugi, izvzemši njegova tovariša, bi v tem slučaju odpovedal se odborniškemu mestu.

Ali Konda se krčevito drži svojega mandata. V tem oziru je trmolav kot Šilok.

On ve zakaj — mi pa tudi!

E, brate Konda! Nekdo je po krivem pričal. No, pa kaj bi pravili, saj veste kdo!

DOPISY.

Glencoe, O., 18. novembra.

Kratek odgovor umetnim sleparjem.

Kakor je iz št. 46 "Glas Svobode" razvidno, se je Anton Mladič, zapisnikar S. N. P. J., namenil, da opere umazane roke treh uradnikov v centr. odboru, — ki so stegali po jednotnem premoženju — s trudem, da bi na kak način pripravil vse člane jednote do tega, da bi vse vrjeli, kar on piše; — kajti "čisto resnico hoče pisati" — potem, ko bi ljudje vrjeli njemu, bi gotovo rekli: "pa bog lonaj može dobroščni, ki ste dali tistih \$70 tolarjev, ki niso jednote, nazaj."

Tone Mladiča ne jezi to pravnič, ker so uni kradli; jezi ga le, ker se je to skozi "Proletarca" in Zavertnika razričilo. In prav zato se je sedaj prav po rokovnjaško skopal nad "Proletarca" in sodr. J. Zavertnika.

Stvar je popolnoma jasna.

Tone Mladič očita v svojem obrekovanju, da oni dopis, ki je bil poslan na dr. Slavija št. 1, ni imel

tozadevnega dr. pečata, niti podpisa (da so lagali, so se že udali v enih štev. "Gl. Svob." op. ured.); kar je podla laž! Resnica je pa, da je bil na onem dopisu podpisani taj. in predsednik; seveda brez notarjevega pečata; mogoče misli Tone, da bomo v Glencoe drugače uradova'i kot drugod. Pa se moti. Nadalje pravi ta smešno "kunštni", de se je sodr. Zavertnik, ko ga je uprašal on, kdo da je pisal v Glencoe, Ohio, prestrašil.

Ker Tone vedno na tihem sumiči, je tudi sedaj sumičil; Zavertniku se pač ni bilo treba ustrašiti, saj on ni bil v tem nič prizadet. Kajti v Glencoe nam je že pred časom prišlo pismo od Frank Klobučarja. Pisal nam je o sleparji prej kot kdo drugi iz Chicago. Povdarjal je v pismu, da bomo v kratkem nekaj novega čuli o jednoti, da so prišli pri revidiranju knjig sleparijam na sled in da bo vse o tem "Proletarec" prinesel. "Ko nam je bila ta novica znana, sem jaz, kot predsednik sklical takoj izvenredno sejo. Na seji so se sprejele dve tozadevne resolucije in sklenilo se j, da se odpolje eno na tajnika dr. Slavije št. 1 v Chicagu, drugo pa na zapisnikarja S. N. P. J., Tone Mladiča, da isto predloži centr. odboru.

Ste li predložili resolucijo pred centr. odbor, Vi zmešana nevednost?! Mladič! — odgovorite!

A. Mladič!

Vi pravite, da nesme noben član nič izdati vnanji osebi, kar se notranjosti jed. tiče. Tako trdite v tisti številki "G. S." Oglejte pa enkrat tisto, kar ste izbleknili v tistem umazanem perišu.

Kdo je večji izdajalec kot Vi. Obrekujete ljudi, samo da bi se pravica prikrila. Kdo Vas je učil to moral?

Kot jed. zapisnikar ste se pokazali kot zagovornik sleparjev.

Že na II. gl. zborovanju S. N. P. J. ste se na vse pretege mučili in pomagali udušiti glas sodr. F. Petriča, da se mu je nepostavnil potom ukrajel mandat. Seveda, dobro ste vedeli, da ako pride sodr. Petrič na zborovanje, bi poprej prisla vsa švindlerija in tihotapstvo na dan. Spominjam se še dobro — in tudi drugi delegati se bodo še spominjali, kako je Konda zrastel nad Petričem v zborovalni dvorani, ko je ta predložil privatno protestno resolucijo, v kateri je ozigoasil cel odbor jednote. Konda je dejal: "v nekem pismu se govori o tihotapstvu — pa se bomo že še drugje zmenili." Seveda njemu se je šlo za obstanek. Nam, vnanjem delegatom takrat stvari niso bile tako znane kot so danes. Danes pa popolnoma razumemo nastop sodr. F. Petriča in sedaj sodr. Zavertnika napram sleparjem.

Vsaka stvar le en čas trpi.

Kdor zagovarja tatu, je sam tat: pa naj bo to v društvenih ali pa privatnih razmerah. Logika ne spreminja oblik.

Točko Tonetu Mladiču v album. Članom S. N. P. J. pa kličem: citajte oba lista pazno, potem pa sodite, kateri ima prav.

Se večina rojakov strinja s švindlerji, — Tonem Mladičem, potem pač vemo, kako daleč smo se Slovenci v Ameriki: se strinja s "Proletarcem", je pa dokaz, da gremo v zavednost — k napredku.

Mi slovenski delavci v Ameriki imamo samo en list — in ta je "Proletarec", ki se ne ustrašeno bori za pravico vse povsod in vedno. Agitirajmo torej proletarci za "Proletarca"!

Pozdrav vsem delavcem, ki se boré za bolji košček kruha na zemlji in pod zemljjo.

Nace Žlembberger.

La Salle, Ill., dne 20. nov. 1906.

Dne 17. nov. t. l. ob 10 uri zvečer se je razvil društveni prapor društva Triglav št. 2 S. N. P. J. ob mnogobrojni udeležbi društvenih bratov in občinstva iz La Salle, Ill., in okolice.

Širna dvorana in drugi prostori brata M. Kompa, v katerih se je vršila slavnost, so bili do zadnjega kotička zasedeni. Slavnosti se je udeležilo tudi več nemških socialistov. Častna praporščaka sta bila g. Panek župan v La Salle-u in g. Hener, župan v Peru. Na slavnosti je svirala slovenska godba na lok, pod vodstvom br. J. Ivanuš-a, ki je zajedno dirigiral tudi slovenski pevski zbor "Zora", ki je s krasno milo donečim petjem namah pridobil vse občinstvo. Posebno laskavo sodbo o slovenskem zboru so izrekli socialisti tujih narodov.

Slavnostni govor je imel br. J. Zavertnik. Govoril je približno tako le:

"Na današnji slavnosti gledamo zgodovino slov. naroda, tistega naroda, ki je v stari domovini gradil palače, železnice, ceste, delal v rudnikih, premogokopih, plavžih in tvornicah, ki je hodil za plugom, seja' in oral, sam pa stanoval v bornih kočah, zaduhilih stanovanjih in stradal, da so mu pokale kosti.

In ta del naroda je moral ostaviti svojo domovino, katere bajno divno krasoto opevajo pesniki in opisujejo pisatelji raznih narodov, ne radi tega ker jo ne ljubi, ampak, ker ga je prignal beda do tega koraka. Narod je šel v tujino — v daljno Ameriko, da si poišče boljših življenskih razmer, ker mu doma ni bilo živet ne umreti.

Prišedši v Ameriko je pa narod uvidel, da se v deželi vladarja kapitalizma za delavni narod v postavodajalnem zboru z ozirom na socialne reforme toliko zmenijo, kakor v stari domovini.

Državne in občinske zavarovalnice v slučaji bolezni in smrti — proti nezgodam; vse to spi spanje pravičnega v veliki ameriški republike.

Vsled tega je bilo treba seči po samoobrambi in ustanovila se je slov. narodna podpora jednota, ko je člen je tudi društvo "Triglav", ki šteje danes približno 130 članov.

In da je društvo "Triglav" v ti kratki dobi doseglo tako velik uspeh, se ima le temu zahvaliti, da dela v smislu vzvišenega načela: *enakost, bratstvo in svoboda*.

Dokler se pa bodo taka načela negovala v društву, se društvo ni treba bati pogibelji, in naj vihajo viharji še tako silni."

Na to je dejal govornik:

"In ti prapor pa vihraj v imenu svobode, enakosti in bratstva, da bodo tudi drugi narodi v širni Ameriki vedeli, da smo tudi Slovenci za svobodo, ne pa za hlapčestvo."

Pri besedah "prapor pa vihraj", je padla zaveza in društveni prapor je zaplapal v zraku.

Za njim je govoril g. Panek, župan v La Salle-u in častni praporščak za slavnostni večer.

Dejal je približno: Nas Slovane, posebno Poljake in Slovence, ker smo po verskem pokoljenju večnomu katoličani, se smatra za nazadnjake, kar je velika laž. Ali se niso Poljaki, kakor tudi Slovenci borili za svobodo v veliki ameriški republike? Ali ne vidimo stati povsod Slovane v prvih vrstah, kjer se bije boj za svobodo? Ali dandanes priznava že ves kulturni svet, da smo tudi Slovani ljubitelji svobode, da se nas povsod najde na bojišči, kjer se bije boj za svobodo, dasiravno je še nekaj zagrizencev, ki nam to odrekajo."

Po končanem govoru je pevski zbor zapele še dve skladbi, potem se je pa začela prosta zabava, ki se je vršila, dokler ni solnce pričelo pošiljati svojih žarkov skozi okna v dvorano.

Slavnost je na vsakega vdeležnika napravila globok vtis. In ko smo se v jutro razhajali, je vse navdajala ena sama misel: da bi se zopet kmalu nudila prilika za tako krasen užitek.

Odbor.

PUŽMANOVEGA JOŽA LUNA TRKA.

Ko ne bi vedel, da je Josip Kunčič — Pužmanov Jože v sorodu s tistim Kunčičem, ki je hotel ljubljansko meglo pregnati z globokimi jarki in s streljanjem iz topov, bi se jezik, ko sem čital debelo laž v "Glas Svobode", da je mene Kristian v Celju prijemal radi računov. Pužmanovemu Jožu se najbrže pamet meša, ali je pa kratkega spomina, da je moje ime zamenjal z drugim, ali pa sploh nikdar ni bil v jugoslovanski soc. stranki, ker bi moral vedeti, da jaz nisem imel nikdar nič opravka z denarjem v jugoslovanski soc. stranki. Ako se je pa Pužmanov Jože udeležil konference v Celju, tedaj bi moral vedeti, da se je šlo takrat za Zadnika, ne pa za Zavertnika. Zavertnik ni bil sploh nikdar v Celju in ni imel nikdar nič opraviti z denarjem v jugoslovanski soc. stranki, isto tako, kakor tudi pri "Proletarcu" nima nič govoriti v tem oziru.

Zavertnik je imel opraviti z denarjem le v železniški organizaciji na Dunaju. Kako je tam spolnjeval svoje dolžnosti, ima pa tozadeno spričevalo, ki pa vse kaj drugega govorí, kakor, da ga je kdo kdaj prijemal za račune.

Kdor pa dvomi o tem, naj pa piše direktno na "Rdeči Prapor", Ljubljana, Avstrija, ali pa na "Eisenbahner", Wien, Austria.

Tudi za Pužmanovega Joža bi bilo bolje, da bi ostal v hosti, kakor da je stopil v javnost, ne da bi se bil preje informiral. Vsaj bi mu ne mogel zaklicati v obraz: Fej! Lažnjivec!

Jože Zavertnik.

— "Kochajme se!" Konda, Klobučar nekdaj nasprotniki proti hišam boginje Vénere. Kako so grmeli v "Glas Svobode" proti Berniku. No, sedaj so pa v bratskem objemu.

Gliha, pač vkljup štriba.

O čudnem poslovanju parobrodnih kart Zottijeve podružnice v Chicagu imamo nekaj gradiva, katerega pri priliki obelodanimo.

NEKAJ SOCIALISTIČNE POLEMIKE.

Karl Linhart.

I.

Socializem je najvišja smer modernega časa. V svojem gibanju tvori deloma kos že uresničene komunistične bodočnosti (zlasti v kooperativizmu ali zadružništvu), deloma pa krepko bojevno četo, ki polaga z veselim pogumom dinamit pod zastarel zidovje kapitalističnega družabnega poslopja. V svoji znanstveni teoriji pa daie socializem zagotovilo, da je to delo plo donosno, in da bode uspelo. V svoji teoriji kakor v svoji praksi je socializem pristni sin modernega časa. Le na temelju krččih števil angleškega kapitalizma je sezidal Marx svoje delo; le moderni proletariat na drugi strani zamore vstvarjati svojo bojno organizacijo. Tako je socializem najvišja smer modernega časa — ker izraža logično in seveda tudi brezobzirno vse njegove konsekvenčne. Kot tak pa socializem ne sme prezirati nobenega vprašanja naše dobe. Že star Liebknecht je naglašal univerzalnost ali vsestranost socializma, in to v času, ko socializem še ni došpel do današnje mogočnosti svojega razvijanja. Ta univerzalnost dojava socializem do tega, da se pričenja pečati z vsemi važnejšimi pojavi našega veka.

Zadnja leta se opaža n. pr. odvračanje od suhoparnega Büchnerjevega materializma k neki čistejši filozofiji, dā, k nekemu novemu krščanstvu, in ne le sivo'asi prerok iz Jasnaje Poljane, Lev Tolstoj, je oznanjevalec tega novega krščanstva; on je celo osamljen, on je občudovanja vreden samotar. Po vsem svetu se pojavljajo smeri in struje, ki bijejo boj proti dvema prenapetostima: proti meščanskemu materializmu kot zanikanju vsega nematerialnega, kot sitemu modro-slovju trebuhrskega brezverstva — in proti dogmatiki, proti mistiki tradicionalnega krščanstva, ki bije zdravemu razumu v obraz.

Ta nova duševna struja jemlje od materializma vse kolosalne pridobitne znanosti; v svojem idealizmu pa — naš Aškerc je imel prav, ko je dejal, "da je vsak realist (recete: materialist) idealist" — stoji celo na utopističnem stališču Baconove dobe. Iz celega krščanstva izbira ta moderna struja etična zrna. Ker je pa etika življenska moč krščanstva, ker je bil nazarenski Jezus ravno v dnu svojega imenitnega srca etik, in ker si je podvrgel le vsled tega ves svet, razbil jasni olimp poln ljubavnih spletov in grešnih intrig, razbil, v današnjem zmislu besede, nemoralno nebo grških in rimskih bogov — in ker poznamo to Jezusovo etiko vedno in povsod kot krščansko, se ne dá zatajiti njen značaj. In tudi v tej novi struji se ne dá zatajiti!

Ta moderna renesanca pravega krščanstva kot zgodovinski odpor na deset'etja trajajočo nadvlado svete trojice: "Tvarina — moč — gibanje", to mogočno in veliko podcenjeno gibanje, je pričelo zanimati tudi posamezne socialistične glave. Zlasti nemški pastor Göre —

ki je vendar izrečen socialni demokrat in o katerem se je v tej reviji opetovano govorilo — se je pečal in se še peča s tem vprašanjem.

Pri socialnodemokratičnem delavstvu pa je našlo stremljenje Göhrejevo in njegovih tovarišev večik odpor, kar je sicer popolnoma naravno. Vprašajmo se le hladnotravno in z mirnim srcem: Kakor postane delavec socialni demokrat? Prvi korak je, da postane straten "Pfaffenfresser", hud nasprotnik vsega, kar lazi v črni kuti po božji zemlji. Pokojni naš Rok Drosenik je bil tipičen v tem oziru, in slovenski duhovniki bi morali darovati zahvalne maše, ko je — za nas tako rano! — umrl. Zatem postane delavec brezverec ali ateist. To brezverstvo sicer ni plod znanstveno utemeljenega prepričanja, ono je le izrodek nezadovoljne negacije, varanega vednega upanja in zaupanja v vplivanje neke višje moči — boga. In kakor je religija priprostega človeka enostavna — navadnemu človeku so zvezde "okna nebeška", bog mu je lep starček, hudič pa znani parkelj z rogmi in repom — tako je tudi brezverstvo takega naivnega človeka enostavno zanikanje osebnega boga, temveč le upor, rebelija proti temu osebnemu bogu, ki ne usliši najpobožnejših prošenj in pusti trpeti najpridnejšega človeka... Tak priprost ateist proklinja čisto "krščanstvo", kliče hudiča krščanske cerkve vsak trenutek na pričo, — v svoji enostavni frazeologiji zanika krščanstvo, a ne more vendar premagati vse privzgojene in prijene predsodke krščanskega naziranja. Drastičen v tem oziru je slučaj, katerega sem sam doživel. Eden mojih sodrov in prijateljev ne veruje v boga, pač pa v — copernice. Ko sem mu očital to babjeverstvo, mi je dejal: "Le počakaj, ti bodeš že še videl, vsaj si še premič; jaz sem videl copernice na svoje lastne oči" ... To je seveda izjema, a kako poučljiva izjema. Kajti na tem duševnem stališču je veliko socialnih demokratov.

Zadnja leta se je tudi v tem oziru na Slovenskem precej delalo. Vedno očitneje se je stavil kapitalizem kot najhujši sovražnik v ospredje našega boja in se je pričelo ločiti natanko klerikalizem in krščanstvo.

II.

A to delo izobraženejših agitatorjev nima zaznamovati doslej posebnih uspehov. Tega so krivi v prvi vrsti duhovniki — saj so slišali leta in leta socialno demokracijo kot posebnega satanovega ljubljenca, kot izključno proti nemotljivi cerkvi se bojujočega "sina brezverskega liberalizma".*) In ravnotako, kakor je imenoval Luccheni ali Bresci svoje instinktivno sovraštvo do parfumiранe aristokracije (plemenitaštva, ki se vozi v pozlačenih ekvipažah po krvavih telesih njegovih bratov in sester), kakor je imenoval Luccheni svoje šovraštvo do onih slojev, ki so ga bili teptali desetletja,

*) Nikjer se ni s to frazo: "socializem je sin liberalizma", tako gnušno in neumno delovalo kot ravno na Slovenskem. Zahvalit imamo to dejstvu, da pri nas liberalizem še ni poginil in — dr. Janez E. Kreku...

enostavno "anarhizem", kakor je smatral svoje osebno maščevanje "žrtev za sveto proletarsko stvar", ravnotako krsti priprosti delavec, sledce besedam politikujočega popa, združeno antipatijo do duhovništva kot prototipa v adajočega zatiralnega sistema, ter stremljenje po boljšem življenju enostavno "socialni demokratizem".

Tako je teren za Göhrejeve poizkusne "kristianizirati socializem" že iz praktičnih vzrokov pokvarjen. Vsa dosedanja metoda socialnodemokratičnega mišljenja in čustovanja nasprotuje tem poizkusom. Seveda tudi teorija. Kajti povejmo si resnico v obraz: Pri konsekventnem izvajanju socialnodemokratične logike pride dosleden marksist do zaključka: da je socializem zgolj gospodarska smer, katere edini cilj je kolektivno (skupno) gospodarstvo; religija, morala, etične zadeve, ideali in vsa ostala zlatkana šara nima z njim principijsko nič opraviti. Kautsky, ta "iz socialista postal nemški profesor", je napisal svoje dni celo serijo člankov, v katerih izkuša med drugim dokazati, da nima socializem ničesar opraviti z antialkoholičnim gibanjem... Socializem kot tak je zgolj gospodarski nauk. Ker se pa ta logika more še dalje izvajati, ker trdi proletarski materialist dosledno, da so vse "moralne" ali "duševne" stvari, vsa s vetovna naziranja i. t. d. plod svojedobnih gospodarskih razmer, ker je torej gospodarstvo takorekoč "kategorični imperativ" vsega življenja — vsled tega se stika socializem zopet z vsemi izroki gospodarstva, in to tembo', čim obširnejši in močnejši postaja. Saj ima lahko vsak socialist itak svoje — tudi socialistično! — naziranje o morali i. t. d....

In sedaj k prej omenjenim strjam, ki vkljub vsemu ne obmolknjo. K tem strjam računam tudi — morda celo v prvi vrsti! — takozvane "realiste". Naravnost povem, da imam o realistih povsem druge pojme kot neki naši sodruži. Pravim namreč to-le:

Socializem je najvišja smer modernega časa, ki stoji in pada v znamenujujočem stališču. "Realizem" pa — to je zlasti struja profesorjev Masaryka, Drtine in tovarišev — je najvišja smer umirajočega buržoazijskega (meščanskega) razreda. Ta realizem je združil v sebi vsa dobrà zrna, vse lepote in čednosti zdrave meščanske dobe — torej zlasti časov Baconov in Descartesov, ter prve dobe po najkrasnejšem pojavu novodobne zgodovine, po veliki, v vsakem oziru veliki francoski revoluciji; realizem razume moderni čas in simpatizira strastno s socialno demokracijo, s čutvstvovanjem in mišljenjem proletariata, ki je po Lassallejem izrek na skala, na kateri se bo sezidala cerkev bodočnosti"; realizem tvori zadnji veliki historični kompromis, ki ga hoče skleniti umirajoča buržoazija z mladim in zdravim proletariatom — kompromis zastaralega socialnega življa z mladim, kompromis meščanskega starčka, ki neče zapustiti svojega družabnega stališča kot buržoazija, in ki vendar živo čuti propalost kapitalistične družbe in se ji odteguje ter izteza roke po novem življenju, predstavljanjem se v socializmu...

Na Slovenskem se kažejo realisti: kot učenci Masaryka samega. Slovenski dijaki, ki so studirali v Pragi in ki so zmožnejši od belomodro-rdečih "buršev", so slišali gor v "zlati Pragi" nauke velikega Masaryka in so prišli domov napoljnjeni z njegovimi nazorji. Tuškaj — zlasti na Kranjskem, tež lukanji reakcionarnega trotejstva — so jih vzprejeli takoj "liberalci" in "klerikalci". Za nje imate obe stranki nekaj dobrega in grozno veliko slabega. Klerikalci imajo n. pr. v tem hipu zadružništvo v svojem programu; to dobro zrno vzprejema n. pr. eden najboljši slovenski realistov, tej reviji znani Anton Dermota, katerega članki*) niso še upoštevanja, temveč tudi največjega priznanja vredni; lahko rečemo, da na Slovenskem ni moža, ki bi bil na tem polju bolj doma kot Dermota. Liberalci zopet imajo — žalibog da le v svoji "teoriji!" — naprednost in svobodomiselnost v svojem programu, oni so v verskem in filozofičnem oziru tolerantnejši od klerikalcev (nič več!) in — tudū to dobro zrno vzprejemo realisti. Poleg tega so videli najmodernejšo socialno demokracijo, na Češkem, in so postali — kar je glavno — močni individualisti. Slovenski realisti delajo jako uspešno in pametno. Da ekzistirajo "Naši zapiski" še danes ter da se izdaja danes v Ljubljani krasna "Ljudska knjižica", za katero se sicer buržoazija ne briga, katera pa stoji vendar visoko nad vsemi knjižnicami ljubljanskih, celjskih in goriških meščanskih literatov — se moramo zahvaliti v večikem delu realistom. Vkljub temu pa sem smatral po trebnim, pojasniti svoje mnenje o njih.

Slovenski realisti so izdali svoje dni "Poslanico slovenski mladini" pod naslovom: "Kaj hočemo?" V tej knjižici povedo vse, kar sem jaz danes trdil. Med drugim pišejo: "Materializma ne vzprejemamo... dasi moramo Marxu priznati, da nam je pokazal, kako moremo popolneje umevati razvoj človeštva." Torej vzprejemo le metodo materializma, torej kompromis med nematerialisti in materialističnimi proletarci (v tem vidim razliko med buržoazijskim in proletarskim materializmom; zadnji ima po krasni Marxovi iznajdbi "istoričnega zgodovinskega naziranja "gotovo metodo!). Socializmu odpreti nova pota, socializmu dati etično podlagi in ga tako "popolnjenega" podati buržoaziji in proletariatu, kot nasprotnika razrednega boja — to je glavna naloga slovenskih in čeških realistov. No — meni se pa zdi, ko bi bil socializem te reforme potreben, bi jo sam izvršil, reformiral bi se v svoji notranjosti od socialistov in ne od realistov!

Kaj sem hotel povedati v celi ti argumentaciji? Vsak problem, vsa ka globlje v sedanje življenje segajoča zadava se interesuje za socializem, ali z drugimi besedami: socializem je potegnil vse v svoj delokrog. To — menim vsaj — sem dokazal!

"N. Z."

*) Anton Dermota. Zadružništvo. "Naši zapiski" 1902.

I. Puček: Nota prišla prepozno. — Pozdrav!

OBLEKA NAREDI MOŽA.

Martin Drescher.

Vi bi pa res morali paziti malce bolj na sebe. Varovati bi morali svojo obleko. Predno ležete k počitku, obesite obleko ra kljuko, ne pa razmetavati jo po stoleh, kakor da b iburja brila v sobi. Vaš klobuk že mesece kliče po likalu. Hlače imate previsoko prepasane in to je grdo. Vaša kravata se guglje na gumbu, kakor kak hudoštečec na vislicah. Da dandanes že vsaki človek manšete nosi, o tem se Vam pa še ne sanja.

Količnikrat so dobri ljudje že take in slične govorance govorili. Ko količnikrat so Tebi deklamirali razne reke: "Obleka naredi moža, saj v želodec nihče ne vidi, mej tem ko Tvojo obleko lahko vsakdo opazuje in Te po njiju tudi sodi. Nemarno oblečen človek se nikomur ne dopada, čedno oblečen se pa prikupi vsakomur."

Kakšen vspeh so te čiste resnice dosegle pri Tebi? Pustil si jih govoriti, da si jimi mehanično kimaš, ali pa smejal v obraz.

"Obleka napravi moža", tako si še le pred kratkim posnemal nekega dobro hotečega svarilca. "Ej, to sem sedaj doživel," si se zopet rogal — "famožni stotnik Koepenick je to dokazal. Človek, ki je 27 let prebil v ječi, ki ima knive noge; visoka pleča, komur iz oči teče, je takoj gospodar čez življenje in smrt, ako ude vtačne v pisano častniško uniformo. On samo zapove, in potučata vojščakov se odpelje z vlagom, ne da bi vprašali kam in zakaj. Vojaki bi mu bili najbrže sledili tudi v kamerun, če bi le on takoj zapovedal. On zapove, in župan mesta, ki šteje 20 tisoč prebivalcev se uda hudoštečec kot jetnik, dasi je dobro poučen v pravu. On zapove, in mestni blagajnik mu prostovoljno izroči denar. Ali je morada ta hudoštečec vse hipnotiziral in jih tako podvrgel svoji volji? Kaj še! Uniforma je vse zvršila, katero je hudoštečec pokupil pri raznih starinarijih. Seve, obleka naredi moža."

Tako si se rogal človeku, ki Te je opozoril na Tvojo nelegantno obliko. Nekemu drugemu, ki je na Tebe izpustil celo kopico filozofičnih tirad o slabo in dobro oblečenih ljudeh, si pa cinično zalučal v obraz: "To vedo vsi lopovi. Naivna masa verjame, da so gospodje dolgorstneži, ulomitelji, žepni tatori, bančni roparji tako siromašno oblečeni kakor proletarci, in da v razčpani obleki zvršujejo svojo obrt."

Sancta simplicitas? Noben gizdal in se tako čedno ne oblači, ne nosi tako dragocenih prstanov, igel, gumbov, kakor mojstri v hudoštečkih obrtih. Na njih ne bo človek videl prekratkih hlač, opršenega širokokrajinščaka, ki se želi seznavati s klobučarskim likalom, pa tudi gubljajočih se kravat.

Brezvestni gospodje, ki zajemajo svoje dohodke v zamenjavi moje ga in twojega, so vedno oblečeni po najnovejši modi, ker so izvrstni poznavalci ljudi. Oni vedo: Razčpan človek obuja povsod sum, poleg ga pa še hlapci zakona vedno stražijo; človeka, ki se pa fino oblači, se povsod prijazno sprejme in tudi duri so mu povsod na ste-

žaj odprte. In to lopovi vedo. Da jih nihče ne moti pri njihovih operacijah, pazijo na svojo zunanjost. Radi tega dosežejo tudi tako velike uspehe. Tem tvečji lopov, tolikor bolj gospodski je oblečen. Seve, obleka napravi moža."

Tako si pravil možu, ki Ti je le dobro hotel.

Nekoga tretjega, znanega trgovca z usnjem, ki se je le iz radovednosti s Teboj v gostilni razgovarjal in Ti razodel svojo mrzljivo do slabo oblečenih ljudi, si pa skoro ozmerjal. "Vi iz samega sebe norce brijeti," si reknel. "Kdo bi Vas — ljudi se pogledal, ki se fino oblačite, ako bi se vsi ljudje na svetu fino oblačili. Le Vaša obleka, ne pa neumno maso, da Vas masa spoštuje. O Vaših čednostih in znanju pa nisi ne govorim. In tudi Vi sami si domisljujete, da ste nekoliko boljši od drugih ljudi, ker se vedno po najnovejši modi oblačite, ker ste v gledališču drugače oblečeni kot na kakli plesni veselici, ker imate lovsko obleko, sa'onsko suknjo, frak, kožuh itd. Vprav Vi se morate veseliti, da ogromna večina ne more z Vami konkurirati v oblekah. In za nikogar drugega, kakor za Vas, ker se Vas spoštuje, ker posedujete nekaj, velja ta le rek: "Obleka napravi moža."

Napisal bi lahko še mnogo odgovorov na fina svarila glede Tvoje zanemarjene obleke. Ali čemu? Saj si se vedno rogal.

Ali enkrat si bil pa le v škripcih Zadnjic v gledališču, ko Te je fina in lepa dama nezaupno gledala, da poleg nje na tako finem stolu sediš. Takrat si vlekel in raztegal svoje hlače, da ne bi bile podobne otroškim dokolenskim hlačam. Ali takata čutstva Te ne spreobrnejo. Komaj je bila predstava končana in se odstranila lepa dama, že nisi več misil na svojo zanemarjeno obleko, kratke hlače, pošvedrane čevlje, na črn širokrajnik, kojega barva se že spreminja v sivo.

Morda bodeš tudi v prihodnje del moralične sklepe, sprememiti ne bodeš hotel le svojo notranjost, ampak tudi zunanjost. Ali to Te bode kmalu minulo. Ostal boš, kar si vedno bil: zapuščen samec, knjiga divjih misli, ki je pa slabo vezana, precej obsežno stojalo za obleko, na katerem visi obleka raznih krovjev v disharmoniji.

SANJE.

Vstopil sem v saloon. Pred ogledalom, ki tvori nekak zastor, da ni videti na ravnost iz ceste po saloonu, sem obstal. Natakar je čul moje korake in je stopil bližje ogledala. Mežiknil sem mu z očmi, zahvalil cigare, nato pa se napravil, da grem.

Malo časa je imel natakar, zato je v naglici vzel denar in se obrnil.

Prijel sem za kljuko, da bi odšel, kar se začuje znan glas: "bi bili res neumni". Obstal sem in stopil na stran k durmi. Na to pa se oglasi onstran ogledala Konda in začne: "Poglejte, zopet dva nova društva se javita k jednoti. Poslal sem T. N. — u nekaj denarja, da fante skliče skup. Tako se mora; drugače ni nič. Toliko smo žrtvali za jednoto, sedaj naj bi pa prišli ob kruh? Vse te stvari izvirajo le od Zavertnika; pa naj le, jaz ne odstopim in da me s kolom pod-

proč. Klobučar je bedak, ki vse zine. Kaj komu mar, kaj mi delamo!

Včasih kdo pravi, da je treba tako pa tako z ljudmi. Pa kaj meni mar, jaz moram zase gledati. Treba je vse plačati. Kje pa naj vzamem če ne tam, kjer je. Saj ljudje so zabiti, kaj njim treba vediti, kako ta stvar gre.

Ko sem bil na Westu, sem delal dober business. Kadarko so bile votive, takrat sem dobil denarja od demokratov in republikancev. V Chicagi je pa vrag, ki so mi ti anarchisti za petami.

In danes rečem tukaj: da "pr moju duš", de ne neham pisati proti tem lumpom — če se prav potepemo. Kar pisali bomo pa je; saj ljudje zunaj vrjamejo. Če se ne bo dalo drugače se bo pa tako kokr farji delajo: po ligurjanski morali. Ti moraš zmirom eno trditi, če prav veš, da imajo uni prav...

Seveda, ko bi imel socijalni klub kaj denarja, da bi nas lahko tožili na višje sodišče, potem bi bil hudič!

Tako jih bomo pa prav pošteno na mazali.

Samo da gre, potem naj pa ljudje rečejo kar hočejo. Mi smo pa le na varnem.

Ko bi bil sedaj sam, bi šla trda; ta urednik — Kaker je pa precej spremenil v zagovarjanju. Seveda, študiral je v semenišču "ligurjansko moral", ki jo sedaj priobčuje v mojem listu. Nasukan je res. Ta bi bil hudičev far.

No ja, osem šol ima. Uni dan sva se menila o "Proletarcu" in tej bandi. Rekel je, da se on nič ne bojib "Proletarjevih" — če prav pišejo čisto resnico. Pravil mi je, da se je že v šoli učil "zofitiske", ali kako se že pravi... On bo vsak stvar tako zabrnil, da bo vsak vрjel le "Glas Svobodi".

Zato sem mu obljudil \$1.00 več plače na teden. To bando moram sfajtat..."

Nek srednji glas se oglasi na to; ni mi bilo pa možno spoznati ga po glasu.

Odstranil sem se polagoma in zadovoljen sem bil, da se mi je postrečilo čuti Kondo, ki je govoril takoj prostodušno, nemoteno, svest si, da ga nihče drugi ne čuje, kot tisti, kateri so o stvari lahko in formirani.

Misil pa sem si jaz: no, sedaj naj se pa le še kdo oglasi in zagovarja sleparje — posebno Kondo.

Seveda se bo zgodilo drugače in vse to ostanejo le sanje.

Verus.

KNJIŽEVNOST.

Politično življenje Slovencev" (ponatis iz "Naših zapiskov"), pisana od Dr. Lončarja, se imenuje knjiga, ki jo je založil L. Schwentner v Ljubljani.

Slovenci — v splošnem — imajo različno kronologijo iz različnih dob; zato so poskrbeli nekateri zavodi, ki imajo nalogo beležiti pojav, vršeče se v krogu slovenstva. Ekzistira "Slov. matica", "Mohorjeva družba" in še nekaj tacih zavodov je, ki izdajajo knjige, da narod izve kje da je, v kaki razdalji se nahaja na tem ali onem polju, z ozirom na ostale narode. Dosti teh podatkov poseduje slovenska književnost; toda popolnil je še zgodovino Slovencev Dr. Lončar v

rečeni knjigi, ki je zelo zanimiva — sosebno za tiste ljudi, ki gledajo bodočnost z druge perspektive, kot ostareli krščenduševci po "Kranjskem in drugod.

Knjiga je pisana v poljudnem jeziku in sestavljena primoroma v rodostojno. Naroča se jo pri L. Schwentnerju in stane 60 v., po pošti 10 v. več.

V ameriškem denarju 20 centov. O knjigi se ob priliki pobavimo še.

Listu v podporo.

Nabraná svota na slavnosti razkritja društvene zastave društva Triglav	št. 2 S. N. P. J. dne 17. nov. 1906 v prostorih brata Matija Kompa v La Salle, Ills.
Matija Kompa	\$1.00
Math Strohen	50
Alojzij Kramarsič	25
Ivan Vogrič	25
France Livek	25
Silvester Kramarsič	50
Karel Strohen	50
Jože Kapš	50
Jože Kavšek	25
Ivan Puček	50
Nace Faleskini	25
Tomaž Golob	50
Nace Rčul	25
Tomaž Golobič	25
Math Šular	30
Andy Urbanc	10
Pavel Pirr, 456—3rd st., La Salle, Ill.	1.00
Frank Frančič	25
Frank Laykovič	25
Anton Rčul	25
Anton Kral	25
Neimenovan	15
Skupaj	\$8.30

Jože Zavertnik: Ker se Tone Mladič v "Glas Svobode" jezi, da mu je "Proletarec" vrgel nemilo resnico v obraz, da je še neotesan 1.00; Jereb Joe: Ker so Zavertnikovi "lerfantje" vedeli že takrat kaj je socijalizem, ko je še Konda hodil po rajski dolini s sleparjem Jeramom, — ktereča vreden kompanjon je bil — 1.00. —

Chicago: Prigodom imendana Cecilije Ječmenjak \$5.25; prigodom imendana druga Hans-a, darovan \$2.

Glencoe, O.: M. N. S. klub trinajst meseci asesment "Jugosl. soc. Zvezzi" 70 ct.; M. N. S. klub \$2.00; John Rebolj 50c.; Nace Žemberger 50c. — Skupaj \$21.25.

Računski pregled 11 mesečnega poslovanja "Proletarca".*)

Dohodki:	
Listu v podporo	\$250.82
oglaši	149.46
naročnina	393.38
broš. "Naša bogastva"	6.55
	\$800.21

Izdatki:

Tiskarna	\$346.75
pisalna oprava, pošt. znam-	
ke in drugo	71.24
"Proletarec" v tožbi	66.90

Dohodki	\$484.89
Izdatki	484.89

Ostane v blagajni....\$315.32
A. Prešern, taj.
Za nadzorniški odsek:
Martin Hans, John Bartel,
Joe More.

*) Nekolektani oglasi in dolg,

ki ga dolgujejo razni člani, ni v tem računu. Nekolektani oglasi znašajo z novembrom \$35.00; dolg pri raznih članih pa \$45.00.

Sodruži! Treba je misliti na tendensko izdajanje "Proletarca". Agitirajte, ustanavljajte klube, učvrstite organizacijo!

Kakor hitro imamo v to potrebo syto, začne "Proletarec" tendensko izhajati.

Pužmanov Jože nekaj piše o prvih ustanoviteljih "Delavca". Revše! kje se bilo, ko se je "Delavec" ustanovil? Ako bi bil v organizaciji, bi moral vedeti, da je Zavertnik vplačal svoj prvi delež za prvo številko "Delavca", pa tudi pisal že za prvo številko. Seve takrat je bil Pužmanov Jože še v hosti na Vancovem in za to mu ne zamerimo, če laže.

Uganjka.

Ko'liko čašic jezuša mora človek popiti, da priznava trezne ljudi pjanim.

on mošter v resvratju ugank.

primijo na Toneta Malladica, ker je jim svetujemo, da se tozadevno osega ista nebodo resili te uganske, Odpovej: Ker cenjeni bratci na-

Išče se

boardarje na hrano in stanovanje. Pojasnila daje FRANK ČEH GOSTILNIČAR na Centre av., Chicago

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

Gostilna pri Čeh-u!

Podpisani naznanjam rojakom, da sem otvoril novourejeni saloon

568 S. Centre Ave., Chicago

V mojem salonu se dobi vse, sem spadajoče stvari. Pridite in pripeljite znance in prijatelje!

Z vsem spoštovanjem
FRANK ČEH.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovencem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primerni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate.

ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St., Chicago

Rojaki Slovenci

Čítajte novo obširno knjigo „ZDRAVJE“

Novih
50.000

Knjiga „ZDRAVJE“

se zastonj
razdeli
med
Slovence

Katera v kratkem izidé od slavnega im obče znanega:

Dr. E. C. COLLINS M. I.

Iz nje bodete razvidili, da vam je on edini prijatelj, kateri vam zamore in hoče pomagati v vsakem slučaju, ako ste **bolni, slab ali v nevolji**.

Knjiga obsega preko 160 strani z mnogimi slikami v tušu in barvi ter je napisana v Slovenskem jeziku na tako razumljiv način, iz katere za more vsaki mnogo koristnega posneti, bodi si zdrav ali bolan. Ona je **najzanesljivejši svetovalec** za moža in ženo, za mladeniča in deklico.

Iz te knjige bodete razvideli, da je **Dr. E. C. COLLINS M. I.** edini, kateremu je natanko znana sestava človeškega telesa, radi tega pozna vsako bolezen ter edini, zamore garantirati za popolno ozdravljenje vsake bolezni, bodisi akutne ali zastarele (kronične) kakor: tudi vsake tajne spolne bolezni.

Čítajte nekaj najnovejših zahval, s katerimi se rojaki zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje:

Cenjeni gospod Collins M. I.

Vam naznanjam da sem popolnom zdrav in se Vam presrčno zahvalim za Vaša zdravila ki ste mi jih pošljili in to Vam rečem, da takega zdravnika ga ni, kakor ste Vi in Vaša zdravila so res najboljša, ki so mi prav fino nucala. Jaz sem si dosti vrizadeval pri drugih zdravnikih, pa mi niso nič pomagali. Toraj, kateri ne verjame, naj se do me ne obrne in jaz mu budem natančno pojasnil, da ste Vi res en izkušen zdravnik, da tacega nima več svet.

• Toraj to pisemce končam ter Vam ostajam hvalčen do hladnega groba.

ANTON MIHELICH
12 E. 39th St. N. E.
Cleveland, O.

Velespostovani Dr. E. C. Collins M. I.

Jaz se Vam najprvo lepo zahvaljujem za Vaša zdravila in Vam velo sporočjam, da sem zdrav, ne čutim nobenih bolečin več in tudi lahko delam vsako delo Vam naznamen častiti gospod, da jaz sem po Vaših zdravilih zadobil pravtvo zdravje in moč nazaj, kar se nisem trostal, ker jaz sem se poprej 4 mesce zdravil pri drugih zdravnikih; vsaki mi je obljudil, da me ozdravi, a je bilo vse zmanj samo da so mi žepe praznili. Sele potem sem se na Vas obrnil, ko sem uvi del, da mi drugi ne morejo pomagati. Jaz Vas budem vsakemu bolniku priporočal, da najse do Vas obrne.

Sedaj se Vam še enkrat lepo zahvalim ter ostanem

Vaš iskreni prijatelj
J. LOWSHA.
Jenny Lind, Ark.

Na razpolago imamo še mnogo takih zahvalnih pisem, katerih pa radi pomanjkanja prostora ne moremo priobčili. **Zatoraj rojaki Slovencil ako ste bolni ali slab** ter vam je treba zdravniške pomoči, prašajte nas za svet, predno se obrnete na drugega zdravnika, ali pišite po **novo obširno knjigo ZDRAVJE** katero dobite zastonj, ako pismu priložite nekoliko znamk za poštino. Pisma naslavljajte na sledeči naslov.

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

40 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

Potem smete z mirno dušo biti prepričani v kratkem popolnega ozdravljenja.

Za one, kateri hočejo osebno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 dopoldne do 5 ure popoludne. V torek, sredo, četrtek in petek tudi od 7—8 z večer. Ob nedeljih in praznikih od 10—11 popoludne.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkah in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijiske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. Postrežba točna in izbrana. Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni
in ranocelik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago
Uradne ure: Od 1 do 8 popol. Od 7 do 9 zvečer.
Izven Chicage živeči bolniki naj piščo slovenski

SLOVENCIM IN HRVATOM

priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izbrano pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijiske smodke na prodaj! —

JOŽE POLAČEK,

535 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelu-

jemo raznovrstne

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave., Chicago.